

Петренко М.П.

УДК 331.5:338.431.(477.72)

ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ХЕРСОНЩИНИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

Постановка проблеми. Протягом останніх двох років рівень безробіття в цілому по національному господарству України знижується. Якщо у 2009 році він становив 9,6% людей працездатного віку, то вже у 2010 році – 8,8%, у 2011 – 8,6%. Прогнозується суттєве зменшення кількості безробітних вже цього року, а з наступного року набуде чинності Закон «Про зайнятість населення».

Разом з тим, слід відмітити, що приведені тенденції в меншій мірі торкаються ситуації в аграрному виробництві, що зумовлює звернути увагу на такі категорії як управління та якість персоналу [4].

В процесі трансформаційних перетворень, які проходять в аграрній сфері істотно підвищується роль і значення ефективності управління та підвищення професійно-освітнього рівня персоналу, задіяного в аграрному виробництві. Низька трудова і виконавча дисципліна, безініціативність та відсутність мобільності, в більшості випадків, характеризують якість робочої сили. Іншою частиною деякої проблеми є незбалансованість пропозиції робочої сили із попитом на неї в галузях сільського господарства, що породжує зростаючий рівень безробіття [6]. Комплексність сутності даної проблеми вимагають вивчення та розробки практичних рекомендацій до підвищення ефективності функціонування персоналу в сфері аграрного виробництва, зокрема Херсонщини.

Стан вивчення проблеми. Важливу роль в удосконаленні кадрового потенціалу галузей АПК, де він розглядається не тільки з позиції оцінки сукупності процесів та явищ, а також, як складна територіальна система організації соціально-економічних відносин між суб'єктами ринку праці, метою яких є сприяння продуктивній зайнятості населення, забезпечення реалізації інтересів та захисту їх прав, покращення ресурсного, інфраструктурного та інформаційного забезпечення ринку відіграли роботи Д. Богині, Н. Бородіної, С. Білецького, В. Грешиніка, М. Долінського, Г. Кулікова, С. Мельника та ін. вчених.

Завдання і методологія досліджень. Завданням даної статті є проведення економічних досліджень кон'юнктури персоналу аграрного виробництва України та Херсонської області, характеристик сегментації та гнучкості ринку праці на основі використання абстрактно-логічного, балансового, монографічного методів дослідження.

Результати досліджень. Економічна ситуація в аграрному комплексі та загальна соціально-економічна ситуація в Україні істотно впливають на співвідношення попиту на робочу силу та її пропозиції [2]. Крім того, на їх співвідношення впливають зміни в оплаті праці рівень реальних доходів сільського населення [3].

Так, у міру зниження рівня реальної заробітної плати (ціна робочої сили) попит на робочу силу з боку роботодавців сфери АПК і, відповідно, зайнятість в галузях агровиробництва зростають Паралельно із зростанням реальної заробітної плати в галузях АПК, йде збільшення пропозиції робочої сили [5].

При синхронізації величин попиту і пропозиції робочої сили, виникає ринкова рівновага на ринку праці. В ситуаціях, коли ціна робочої сили вища від рівноважної, спостерігається безробіття, якщо нижча – дефіцит працівників окремої сфери. В результаті економічної ситуації загальна і структурна рівновага попиту і пропозиції робочої сили є недосяжними, що підтверджують наші дослідження попиту і пропозиції робочої сили в Херсонській області (табл.1).

Таблиця 1. Попит та пропозиція робочої сили в Херсонській області на кінець звітнього періоду 2011 р.

Місяць	Кількість незайнятих працівників на обліку в державній службі зайнятості, осіб	Потреба підприємств у працівниках на заміщення вільних робочих місць та вакантних посад, осіб	Навантаження на одне вільне робоче місце (вакантну посаду), осіб
Січень	21175	2169	10
Лютий	21320	2110	10
Березень	20997	2267	9
Квітень	20810	2321	9
Травень	18772	3936	5
Червень	17203	3953	5
Липень	16115	4258	4
Серпень	16108	4245	4
Вересень	16183	4393	4
Жовтень	17191	4155	4
Листопад	18337	3447	5
Грудень	18341	2948	6

Незважаючи на позитивні тенденції на ринку праці, спостерігається значний дисбаланс між попитом на робочу силу та її пропозицію. Так, в 2011 році у середньому по Херсонській області на 1 вакансію претендувало 6 осіб, в 2010 – 10 осіб. При цьому, якщо у м. Херсон чисельності незайнятих громадян перевищувала кількість вакансій в півтора рази, то у таких сільськогосподарських районах, як Великоолександрівський, Верхньо-рогачицький, Каланчакський та Чаплинський – більше, як у 72 рази, а у Виокопільському – зовсім відсутні вакансії.

В 2011 році на 1 вакансію в середньому по Україні претендувало 8 осіб, що шукали роботу, а в таких регіонах, як Хмельницька і Черкаська області, відповідно, 34 і 58 осіб.

Значною проблемою в аграрному виробництві є невідповідність попиту на робочу силу та її пропозиції у професійно-кваліфікаційному розрізі [1].

Крім того, відбір роботи та укомплектування вакансій ускладнює те, що роботодавці висувають підвищені вимоги до якості професійної підготовки персоналу АПК, їх досвіду роботи і, в той же час, пропонують мінімальний рівень оплати праці, навіть високо кваліфікованим працівникам аграрного профілю (табл.2).

Аналіз основних показників ринку праці Херсонської області за 2007-2012 роки показав, що структура найнятого населення за даний період майже не змінюється (табл.3). Середня тривалість безробіття населення віком 15-70 років достеменно в межах 4-5 місяців.

Середньооблікова кількість штатних працівників в динаміці за останні п'ять років скоригується. На протязі 2007-2011 рр.це скорочення склало майже 70 тис. осіб. Коефіцієнти обороту робочої сили, як по прийому, так і по звільненню відмічаються стабільністю в межах 33-36% (табл.4).

Таблиця 2. Основні показники ринку праці Херсонської області (річні дані).

Рік	Економічно активне населення				у тому числі								Середня тривалість безробіття (за методологією МОП) населення віком 15-70 років, місяців
	у віці 15-70 років		працездатного віку		зайняте населення				безробітне населення (за методологією МОП)				
	у віці 15-70 років		працездатного віку		у віці 15-70 років		працездатного віку		у віці 15-70 років		працездатного віку		
	тис. осіб	% до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	% до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	% до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	% до економічно активного населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	% до економічно активного населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	% до економічно активного населення відповідної вікової групи	
2007	558,1	64,2	509,5	72,9	505,1	58,5	461,4	66,0	48,2	8,6	48,2	9,4	5
2008	556,7	64,4	510,2	73,3	509,3	57,9	462,0	66,4	48,0	8,5	48,1	9,3	5
2009	557,2	64,8	510,3	72,7	511,2	58,8	462,7	66,9	47,7	8,1	47,7	9,0	4
2010	559,2	65,0	511,0	71,9	509,9	59,3	463,5	67,2	47,3	7,9	47,4	8,8	4
2011	559,8	55,1	511,3	73,4	512,1	60,1	463,9	67,4	47,0	7,7	47,0	8,7	5
2012	560,3	65,6	511,9	73,8	512,7	60,4	464,0	67,7	46,6	7,5	46,8	8,4	4

Таблиця 3. Показники оцінки трудового потенціалу Херсонської області.

Рік	Середньооблікова кількість штатних працівників, тис. осіб	Коефіцієнт обороту робочої сили		Середньомісячна заробітна плата		
		у % до середньооблікової кількості штатних працівників	у % до середньооблікової кількості штатних працівників	номінальна		реальна, у % до попереднього року
				гривень	у % до прожиткового мінімуму для працездатних осіб	
2007	220,3	32,6	34,9	1016,83	179,0	113,2
2008	203,7	33,0	35,1	1211,55	185,1	111,7
2009	198,1	33,2	35,3	1280,73	187,7	108,8
2010	196,8	33,5	35,7	1350,51	190,2	103,2
2011	193,0	33,9	35,9	1577,83	195,3	101,4
2012	191,8	34,0	36,0	183,75	197,7	99,5

Таблиця 4. Кадровий персонал агропродуктивного комплексу Херсонської області (середньооблікова кількість штатних працівників), тис. осіб.

Види економічної діяльності	Роки		2012 р, %
	2011	2012	
Сільське господарство та пов'язані з ним послуги	22809	24643	108,0
Лісове господарство та пов'язані з ним послуги	1157	1270	109,8
Рибальство, рибництво	640	555	86,7
Усього	196454	195107	99,3

Вивчення фактичного діючого персоналу в провідних галузях економіки Херсонської області показало, що середньооблікова кількість штатних працівників (по всім галузям, що представлені в регіоні за останній рік, дещо зменшилось (на 0,7%), тоді як в аграрному комплексі збільшилось за цей період з 22809 до 24643 осіб або 8%, в лісовому господарстві та пов'язаних з ним послуг з 1157 до 1270 осіб або на 9,8%, в рибному господарстві відмічено зниження з 640 до 555 осіб або на 13,7%.

Висновки та пропозиції. Результати проведеного дослідження дають змогу констатувати наступне. Існуючий на сьогоднішньому ринку праці персонал, який по своїм професійним характеристикам відноситься до сфери аграрного виробництва, не в достатній мірі відповідає вимогам сільськогосподарського сектора економіки України і, зокрема, Херсонського регіону. Ринок праці, який діє в агросфері, по багатьом позиціям не реалізує необхідні функції, що, в свою чергу, гальмує його розвиток, не вирішує питань пов'язаних з ефективною зайнятістю і реалізацією ідей соціального партнерства. Незважаючи на окремі позитивні тенденції на ринку праці, в 2011 році на 1 вакансію, в середньому по Україні, претендувало 8 осіб, а в таких регіонах, як Хмельницька і Черкаська області, відповідно 34 і 58 осіб. В Херсонській області – 6 осіб, тоді як в 2010 році було 11 осіб.

Підбір роботи та укомплектування вакансій ускладнює те, що роботодавці висувають підвищені вимоги до якості професійної підготовки персоналу АПК, їх досвіду роботи, і, в той же час, пропонують мінімальний рівень оплати праці, навіть високо кваліфікаційним працівникам аграрного профілю.

Джерела та література:

1. Біляцький С. Нові світові тенденції на ринку праці / С. Біляцький, А. Хохлюк, Т. Мірошниченко // Україна: аспекти праці. – 2002. – № 4. – С. 15-19.
2. Богиня Д. П. Основи економіки праці : навч. посіб. / Д. П. Богиня, О. А. Грیشкова. – К : Знання – Прес, 2000. – 156 с.
3. Бугуцький О. А. Фактори розвитку мотивації праці / О. А. Бугуцький // Економіка АПК. – 2001. – № 7. – С. 25-27.
4. Долішній М. І. Трудовий потенціал і зайнятість: теоретичні основи та регіональні особливості / М. І. Долішній, С. Н. Злунко, С. І. Бандур. – Ужгород : Карпати, 1997. – 422 с.
5. Коверга А. В. Аналіз компонентної структури ринку трудових ресурсів АПК Херсонщини: галузевий, економічний, соціально-демографічний аспекти / А. В. Коверга // Культура народів Причорномор'я : науч. журнал. – Симферополь : ТНУ ім. В.И. Вернадського, 2009. – № 161. – С. 78-81.
6. Мельник С. Мотивація населення України до міжнародної трудової міграції / С. Мельник // Україна: аспекти праці. – 2002. – № 1. – С. 52-58.